

ВІСНИК ЦЕНТРУ®

“Підвищення пенсій”: швидкі політичні дивіденди чи міна сповільненої дії?

Рішення уряду про запровадження щомісячної адресної допомоги пенсіонерам недалекоглядне. Уже 2005 року надходжень Пенсійного фонду та бюджетних коштів для регулярних виплат надбавки буде недостатньо і уряд постане перед вибором: збільшувати бюджетний дефіцит, створювати заборгованість з доплат чи скорочувати доплати. Що більше, таке підвищення порушує соціальну справедливість і в майбутньому загрожує сповільненням темпів детинізації економіки через підрив довіри громадян до уряду

18 вересня 2004 року Кабінет Міністрів ухвалив рішення про запровадження адресних доплат пенсіонерам до рівня прожиткового мінімуму для непрацездатних осіб (284,69 грн.). На перший погляд, такий крок позитивний, оскільки дасть змогу збільшити доходи 11,4 млн. пенсіонерів, пенсії яких менші за прожитковий мінімум. Те, що рішення про запровадження адресних доплат ухвалено під час передвиборних перегонів, свідчить про змагання кандидатів у президенти за виборця і по суті є ознакою формування демократичних традицій в Україні. Проте чи є це рішення виваженим і добре прорахованим? Чи мали політики, які взяли на себе відповідальність за нього, достатньо інформації про неминучі та можливі наслідки?

Звідки взяти гроші?

За даними Євгена Жовтяка, члена Бюджетного комітету Верховної Ради, фактичне підвищення пенсій до рівня прожиткового мінімуму потребуватиме збільшення щомісячних витратків на пенсії на 1,1 млрд. грн. Отже, на фінансування доплат 2004 року, починаючи з вересня, необхідно додатково 4,4 млрд. грн. 2005 року, з урахуванням підвищення прожиткового мінімуму для непрацездатних осіб до 300 грн., рівень витратків на адресні доплати має становити понад 15 млрд. грн. Ці витратки мають фінансувати Пенсійний фонд і Державний бюджет.

Після серпневого підвищення пенсій витратки Пенсійного фонду становили 2,9 млрд. грн. на місяць, а доходи (без урахування бюджетних трансфертів) – 2,8 млрд. грн. Із запровадженням адресних

доплат витратки мають збільшитися до 4 млрд. грн. на місяць. Тобто власних надходжень Пенсійного фонду бракує, щоб фінансувати підвищення пенсій, і бракуватиме 2005 року, оскільки збільшення надходжень залежатиме головним чином від зростання офіційної зарплати, середній розмір якої у липні цього року становив 607,97 грн. Отже, головним джерелом фінансування адресних доплат має стати Державний бюджет.

Незважаючи на брак відповідної статті у бюджеті, уряд зможе забезпечити адресні доплати 2004 року за рахунок надпланових надходжень від приватизації. Проте ці надходження, які за своєю природою тимчасові, не зможуть гарантувати фінансування регулярних адресних доплат. Вже 2005 року уряд буде змушений шукати нові джерела фінансування цих доплат або скорочувати (чи скасовувати) їх. У проекті бюджету на 2005 рік закладено надходження від приватизації на рівні 4 млрд. грн. Поряд із цим стаття на фінансування адресних доплат у проекті бюджету на 2005 рік також відсутня. Отже, 2005 року уряд муситиме обирати між збільшенням бюджетного дефіциту, виникненням заборгованості з доплат або скороченням доплат.

Незадоволення черговою “зрівнялівкою”

Встановлення адресних доплат до рівня прожиткового мінімуму для непрацездатних громадян фактично нівелює позитивні здобутки пенсійної реформи. Після перерахунку пенсій було досягнуто більшої справедливості в розмірі пенсій, оскільки було повніше враховано стаж і заробіток особи під час трудової діяльності. Тепер же

Світовий банк вважає “Голос громадськості” одним з найуспішніших проектів

Директор Світового банку в Білорусі, Молдові та Україні Лука Барбоне назвав проект МЦПД “Голос громадськості” одним з кращих проектів Світового банку в Україні. Про це повідомило інформаційне агентство *Інтерфакс-Україна*, цитуючи виступ пана Барбоне на прес-конференції, що відбулася 14 вересня 2004 року.

“Найуспішніші проекти Світового банку в Україні – проект програмної системної позики, “Фонд соціальних інвестицій” і “Голос громадськості”, – зазначив пан Барбоне.

Проект “Голос громадськості” розроблено в Міжнародному центрі перспективних досліджень і розпочато 1999 року за фінансування Світового банку та Канадського агентства міжнародного розвитку. Проект спрямовано на вдосконалення процесу управління на місцевому рівні, підсилення спроможності громадськості та влади до взаємодії, а також запровадження механізмів і процедур залучення громадськості до створення ефективної, відповідальної та відкритої державної влади. Від лютого 2004 року триває друга стадія проекту, яку МЦПД виконує разом з консультаційною компанією ПАДКО. Докладна інформація про проект доступна за адресою www.pvr.org.ua.

на 11,4 млн. пенсіонерів очікує чергова “зрівнялівка”, щоправда, на мінімальному рівні.

З іншого боку, мінімальні доходи пенсіонерів перевищать мінімальну заробітну плату, що спричинить втрату стимулів працювати для осіб передпенсійного віку.

Нарешті, ухваливши рішення про адресні доплати пенсіонерам до рівня прожиткового мінімуму та трохи збільшивши виплати інвалідам, уряд проігнорував інші малозабезпечені верстви населення, зокрема

малозабезпечені багатодітні сім'ї, матерів, які не працюють. Для них рівень забезпечення прожиткового мінімуму 2004 року становить 80–115 грн., а в проекті бюджету на 2005 рік – 80–130 грн. А отже, заяви уряду про виконання статті 46 Конституції України, яка передбачає, що "пенсії, інші види соціальних виплат та допомоги, що є основним джерелом існування, мають забезпечувати рівень життя, не нижчий від прожиткового мінімуму", передчасні.

Післязавтра

Небезпека таких політично орієнтованих рішень у довгостроковій перспективі уряду має більше загроз, ніж вигод. Труднощі, які неодмінно постануть у зв'язку з необхідністю надалі фінансувати підвищення пенсій, ще більше підірвуть і без того низьку довіру громадян до уряду. Такою є ціна рішень, які переслідують тимчасовий інтерес і не спираються на економічний прогноз.

Замість вдаватися до швидких непродуманих рішень, урядові треба було б сконцентруватися на роз'ясненні та посиленні позитивних результатів пенсійної реформи, а також продемонструвати свою готовність надалі сприяти процесам, які дають змогу забезпечувати стійкі надходження до Пенсійного фонду та збільшувати соціальну допомогу малозабезпеченим громадянам. Ідеться, зокрема, про утримання високих темпів економічного зростання та сприяння детінізації доходів громадян. Проте детінізація можлива лише за умови збільшення довіри до уряду, чого не варто очікувати після ухвалення рішень, які одразу створюють цілий новий клас незадоволених громадян і готують соціальну бомбу на майбутнє. ■

За додатковою інформацією звертайтеся, будь ласка, до Людмили Котусенко за телефоном (044) 236-1292 та електронною поштою lkotusenko@icps.kiev.ua.

Розпочав роботу проект з підтримки викладачів ВНЗ

МЦПД долучився до виконання Програми підтримки вищої освіти Інституту відкритого суспільства і бере участь у реалізації "Програми стипендій для викладачів" 2004–2005 навчального року, спрямованої на допомогу вищим навчальним закладам Білорусі, Молдови, Росії та України

17–19 вересня 2004 року у конференц-залі МЦПД відбувся перший семінар стипендіатів програми під назвою "Розробка навчальної програми курсу у стратегії активного викладання". Семінар мав на меті допомогти кожному з учасників – молодих викладачів – розробити моделі власного курсу у ключі стратегії активного викладання.

Подальші семінари розпочатої серії буде присвячено темам методик оцінювання знань студентів, підвищення ефективності роботи з великими аудиторіями, розвитку у студентів критичного мислення через інтерактивні методики викладання.

Програма стипендій для викладачів

Програма стипендій для викладачів (Academic Fellowship Program) має на меті допомогти вищим навчальним закладам Білорусі, Молдови, Росії та України у

Активне викладання – це метод навчання, який стимулює інтелектуальне включення студента і таким чином збільшує засвоєння навчального матеріалу. Порівняно зі звичайним читанням лекцій така ефективність, за даними досліджень, збільшується з 5% до 70%.

запровадженні сучасних підходів до викладання та позитивних змін у галузі суспільних наук. Один із способів досягнення цієї мети – заохочення молодих викладачів до повернення у свої ВНЗ після навчання за кордоном та стимулювання їхнього професійного розвитку.

Програма стипендій для викладачів виконуватиметься в Білорусі, Молдові, Росії та Україні впродовж трьох років і охоплюватиме такі складники:

- **ПРОГРАМА СТИПЕНДІЙ ДЛЯ ІНОЗЕМНИХ ВИКЛАДАЧІВ (ISFP)**, яка залучатиме висококваліфікованих міжнародних фахівців з усього світу до викладання в університетах регіону.
- **ПРОГРАМА СТИПЕНДІЙ ДЛЯ МІСЦЕВИХ ВИКЛАДАЧІВ, ЩО НАВЧАЛИСЯ ЗА КОРДОНОМ (RSFP)**, яка покликана стримати вплив кадрів з університетів регіону. Програма спрямована на підтримку молодих талановитих викладачів і науковців, які після навчання за кордоном розпочинають або повертаються до викладацької діяльності в університетах на батьківщині.
- **ПРОГРАМА ПІДТРИМКИ ГРОМАДСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТА ВИКЛАДАННЯ В УНІВЕРСИТЕТАХ (SCOUT)**, яка

Економічний складник передвиборних програм оцінять словацькі експерти

МЦПД спільно з Інститутом економічних і соціальних реформ (Братислава) розпочали проект "Передача словацького досвіду економічних реформ на етапі проведення в Україні перед- і післявиборчих дебатів".

Наближення президентських виборів – прекрасна нагода привернути увагу до дебатів навколо економічної політики. Досвід реформ Словаччини може надати додаткової якості дебатам кандидатів на посаду президента та ознайомити громадськість, експертів, державних діячів про варіанти державної політики щодо найактуальніших проблем сучасної України.

Розпочатий спільний проект складається з перед- і післявиборчої частин. На довиборній стадії проекту, що триває зараз, експерти обрали та проаналізували п'ять головних питань економічної політики, які обговорюють кандидати у президенти, з урахуванням досвіду Словаччини та інших країн Вишеградської четвірки (Польща, Угорщина, Чехія). Щодо кожної з п'яти тем складено коротку аналітичну записку. Найбільше уваги приділено питанню поліпшення бізнес-середовища.

Після виборів, щойно буде оприлюднено програму дій нового уряду, експерти зі Словаччини та інших країн, які беруть участь у проекті, складуть два докладніші аналітичні документи щодо найбільших економічних пріоритетів нового уряду. Разом з попередніми аналітичними записками ці документи буде опубліковано у спеціалізованих та популярних виданнях. Результати проекту буде підсумовано на конференції за участі словацьких та українських експертів (зокрема й урядових), яка відбуватиметься в Україні.

Докладніша інформація про проект (англійською) доступна за адресою: http://www.ineko.sk/english/project_ukraine.htm.

надає підтримку випускникам магістерської програми стипендій Едмунда С. Маскі/Акта на підтримку свободи, які розпочинають або повертаються до викладацької діяльності в університетах на батьківщині. ■

Більше інформації про Програму стипендій для викладачів (англійською) можна знайти за адресою http://www.soros.org/initiatives/hesp/focus_areas/afp. За додатковою інформацією звертайтеся, будь ласка, до Олеси Коцюмбас за телефоном (044) 238-7588 та електронною поштою: okotsyumbas@icps.kiev.ua.

вісник центру є щотижневою публікацією Міжнародного центру перспективних досліджень, що розповсюджується електронною поштою. Якщо ви хочете бути внесеним до списку розсилання бюлетеня, надішліть інформацію про себе на адресу: marketing@icps.kiev.ua, тел.: (044) 236-5464, факс: (044) 236-4668. Архів **вісника центру** зберігається за адресою <http://visnyk.icps.kiev.ua/> Редактор **вісника центру** Євген Шульга (shulha@icps.kiev.ua), тел.: (044) 236-4477. Передрук матеріалів дозволено з відома Центру.